

. Aftenposten, lørdag 4. desember 1993

Samarbeid for sysselsetting

Europa står ved en skillevei. Hvis vi ikke greier å få bukt med massearbeidsløsheten, risikerer vi at velferdsstaten forvitrer i den delen av verden der den i sin tid ble utviklet.

Europa er inne i en dyp økonomisk krise som har ført til at flere mennesker er uten arbeid enn noen gang tidligere etter annen verdenskrig. Mens vi nå ser klare tegn på økonomisk oppgang i USA, fortsetter arbeidsledigheten å øke i de aller fleste europeiske land. Dersom ikke denne utviklingen snus raskt, er det fare for at Europa i lang tid må leve med høy arbeidsledighet, med økende sosiale forskjeller som resultat og med den risiko dette innebærer for den sosiale og økonomiske stabiliteten. I 1994 kan det være 23 millioner arbeidsløse i Vest-Europa.

Utfordringene i de europeiske landene er de samme. Arbeidet for å bedre miljøet må styrkes, skole- og utdanningssektorene må bedres og en kraftig økning i antallet eldre noen år fram i tid vil stille store krav til helsevesenet og omsorgssektorene. At mange i dag er uten arbeid skyldes derfor ikke at det er mangel på arbeidsoppgaver som må løses. Samtidig bidrar den høye arbeidsledigheten til at mange land bruker svært store summer på passive støttetiltak for arbeidsledige. Dette begrenser landenes muligheter til å bruke statsbudsjettene aktivt for å få ledigheten ned.

I Norge har vi lykket å snu utviklingen gjennom det vi selv har gjort. Vi ser stadig klarere tegn til at økningen i ledigheten er stanset og at sysselsettingen begynner å ta seg opp. Men det blir vanskeligere å få ledigheten betydelig nedover også her hjemme, hvis utviklingen ellers i Europa fortsetter å gå den gale veien. Når vi har en så åpen økonomi, blir vi også påvirket av utviklingen i andre land. Det er grenser for hvor lenge ett land kan greie å skape en utvikling som avgjørende skiller seg fra utviklingen i de land vi handler mest med. Med den økende gjensidig avhengighet vi har landene imellom, strekker ikke lenger de tradisjonelle nasjonale styringsinstrumentene til. Derfor er det helt nødvendig med et sterkere internasjonalt samarbeid, hvor landene samordner tiltak som kan stimulere produksjon og sysselsetting.

Dette er bakgrunnen for at de sosialdemokratiske partiene i Europa så sterkt har heist fram en felles og samordnet innsats mot ledigheten. Det internasjonale engasjementet og evnen og viljen til forpliktende samarbeid på tvers av landegrensene har vært et kjennemerke på de europeiske sosialdemokratiene. De europeiske sosialdemokraters parti, der Arbeiderpartiet nå er medlem, har vedtatt et manifest der det fastslås at det kreves et omfattende samarbeid på mange områder for å løse vår tids viktigste problemer. Vi må stå sammen i kampen mot nasjonalisme og rasisme, i arbeidet for å sikre miljøet og for å styrke forsknings- og utdanningssektoren. Ikke minst viktig, landene må i fellesskap løse arbeidsledighetsproblemet. Ellers risikerer vi en utvikling der Europa sakker akterut i forhold til USA og de sørøst-asiatiske landene og der Europa blir mer isolert, en utvikling der den sosiale fremgangen i Europa stopper opp og de sosiale motsetningene skjerpes. Dersom dette skulle bli virkelighet, ville det også svekke vår evne og våre muligheter til å la de tidligere jernteppe-landene, økonomisk, sosialt og demokratisk bli en del av vårt Europa.

Behovet for en samordnet og felles innsats var også bakgrunnen for at Norge for vel ett år siden tok initiativet for å styrke samarbeidet mellom EFTA-landene og EF for å øke sysselsettingen. Fra EFTA-landene er det særlig lagt vekt på tiltak som vil bedre transportsystemene i Europa, blant annet ved en rekke fellesnordiske samferdselsprosjekter. Blant prosjektene er bro- og tunnelforbindelsen mellom Malmö og København, oppgardering av veiforbindelsen mellom Oslo, Göteborg og København, vei- og sjøforbindelsen mellom København, Göteborg og Helsinki og høyhastighetstogene mellom de nordiske hovedstedene. EFTA-landene har i tillegg stimulert sysselsettingen gjennom andre offentlige investeringer, stimulering av private investeringer og omfattende arbeidsmarkedstiltak. De nordiske statsministrene støttet i sin fellesuttalelse fra Åland nylig sterkt opp om EF-EFTA-samarbeidet for økt sysselsetting.

I et møte i Det europeiske råd i Edinburgh i desember i fjor vedtok EF tiltak på fellesskapsnivå, med økte lånerammer i Den europeiske investeringsbanken og opprettelse av et nytt europeisk investeringsfond, og det var enighet om at disse tiltakene skulle suppleres med nasjonale tiltak. I juni fikk EF-kommisjonen i oppdrag å utarbeide en hvitbok med en plan for vekst, bedring av konkurranseevnen og økt sysselsetting på mellomlang sikt. Hvitboken skal legges fram for Det europeiske råd i Brüssel 10. og 11. desember og vil inneholde analyser av de mer langsiktige utfordringene EF står overfor og en drøfting av hva slags

tiltak som kreves. Vi må være forberedt på at det vil være uenighet mellom enkeltland. Konservative eller mer liberalistiske regjeringer har tradisjonelt større tro på at markedet av seg selv vil løse sysselsettingsproblemene, mens sosialdemokratiske regjeringer tradisjonelt ser nødvendigheten av mer aktive statlige tiltak. Men det er ingen tvil om at de initiativ som er tatt har ført til at sysselsettingsspørsmålet nå langt mer enn før er satt på den politiske dagsorden i alle europeiske land.

Norge har mye å bidra med i et slikt samarbeide. De resultater vi selv har oppnådd bygger på det grunnlag at vi må løse problemene gjennom et samarbeide mellom myndigheter og partene i arbeidslivet, innenfor de rammene våre blandingsøkonomier setter. Her har Norge, men også Østerrike konkretisert dette gjennom et inntektspolitisk samarbeid i store deler av etterkrigstiden. I Norge kan vi her vise til svært gode resultater de siste årene, i den perioden da Europa har opplevd økonomisk nedgang og stagnasjon, og der de sosiale skillelinjene i mange land er blitt mer markert. Vi har ført en meget aktiv budsjettpolitikk de siste årene, og utnyttet vår handlefrihet maksimalt. Vi står nå i en situasjon der vi må bygge underskuddet i statsbudsjettet planmessig og gradvis ned.

En egen arbeidsgruppe i regi av De europeiske sosialdemokraters parti under ledelse av den tidligere svenske finansministeren Allan Larsson la i går fram en egen rapport som vil være et viktig innspill til møtet i Det europeiske råd 10. og 11. desember og til fellesmøtet mellom finansministrene fra EF- og EFTA-landene 14. desember. I denne rapporten, som skal behandles av de sosialdemokratiske partilederne om få dager, tas det til orde for en nasjonal og internasjonal konsensus- og samarbeidsmodell, der arbeidsgivere, arbeidstakere og myndigheter i det enkelte land aktivt medvirker og der samarbeidet over landegrensene styrkes. Det fastslås at Europa må greie å øke næringslivets investeringer og utnytte de mulighetene ny teknologi gir, om vi ikke skal sakke akterut i forhold til USA og Sørøst-Asia. Ikke minst legges det vekt på at våre skole- og utdanningssystemer må bedres og at arbeidet for å bedre miljøet må styrkes.

Det er viktig at de initiativ som er tatt, både innad i EF og mellom EF og EFTA-landene føre fram til konkrete tiltak for å få ned arbeidsledigheten. Hvis ikke utviklingen snus raskt, risikerer vi at 1990-årene vil bli de tapte mulighetenes tiår. Utfordringen er, slik Willy Brandt formulerte den, at vi er dømt til å være kreative sammen eller irrelevante hver for oss.